

Integraal Maatwerk vereist nieuwe principes in Schuldhulp.

Position Paper voor Rondetafelgesprek Schulden

De schuldhulpverlening in Nederland is failliet. Naar schatting hebben 550.000 mensen een problematische schuld. Slechts 150.000 daarvan krijgen schuldhulpverlening. Per jaar stromen zo'n 10 duizend mensen daarvan met een schone lei uit de WSNP. Wat er met de rest van de mensen gebeurt? Hoe effectief de hulp is die ze krijgen? Waarom ze geen hulp krijgen of willen? Hoeveel maatschappelijke kosten deze doelgroep maken omdat ze er niet uitkomen? Niemand weet het. Dat is de conclusie die de rekenkamer trekt (2016). En die conclusie delen wij. Niemand weet het. Wij ook niet.

Wel zien we in de praktijk veel mensen in de problemen komen. Dat komt door hun eigen gedrag, maar ook doordat de principes van veel regelingen dat gedrag niet helpt veranderen. Sterker nog, veel regels, protocollen en procedures in en rond schuldhulpverlening hebben averechtste effecten. Daarom doen we hieronder voorstellen om 8 vaste principes uit de schuldhulp fundamenteel om te draaien.

1: Sart met een 1 jarige WSNP

Waarom is de huidige WSNP 3 jaar? En hoe effectief is die wet in het bereiken van haar doelen? Mensen melden zich pas met schulden bij de gemeente als ze (gem) 40.000 euro schuld hebben. Dat is VEEL te laat.

Wij zien veel mensen die proberen de WSNP te ontlopen omdat ze niet kunnen indenken dat ze drie jaar lang van zo weinig geld moeten leven. Ironisch genoeg loopt hun schuld op en moeten ze na jaren met heel weinig geld (beslagleggingen) alsnog WSNP aanvragen.

2: Verhoog de leefgeldnormen

Een gezin met drie kinderen in de WSNP moet rondkomen van 80 euro leefgeld per week. (dat heeft de wetgever in 2006 vastgesteld en is nog steeds 80 euro...). Dat is niet te doen. Gemeenten doen er alles aan om binnen de grenzen van het minimabeleid (ze mogen geen inkomensbeleid voeren) armoede van kinderen te voorkomen. Gemeenten hebben tot 20 a 30 verschillende regelingen voor sport, onderwijs, voedsel (bank) kleding, cultuur, noem maar op. Als we mensen ergens afhankelijk leren worden van voorzieningen is het wel in de WSNP. Alleen als de leefgeldnormen voldoende zijn om zelfstandig van te leven leren mensen zelfstandig te leven.

3: Maak Integrale Schuldhulp echt mogelijk.

In de evaluatie van de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening (WGS) staat dat gemeenten sinds de invoering van de wet goed in staat zijn om weigeringsgronden te expliciteren. Naast fraudeurs en recidivisten weigeren veel gemeenten ook verslaafden, mensen met psychische problemen, mensen die niet in een stabiele situatie verkeren, of mensen die gewoonweg niet gemotiveerd zijn. Mensen moeten eerst hun achterliggende problemen oplossen en krijgen dan pas toegang tot schuldhulp. Hoe logisch die gedachte ook klinkt, hij is niet *integraal* en beperkt *maatwerk* (twee andere doelen van de WGS). Veel mensen hebben juist het omgekeerde nodig: eerst financiële rust, en pas dan ontstaat er ruimte in het hoofd om de andere problemen op te lossen. Het beperken van de gemeentelijke ruimte om mensen toegang tot schuldhulp te weigeren, zal de noodzaak om integraal maatwerk te leveren doen vergroten.

4: Verbied gemeentelijke leningen aan minima.

Voor mensen in de bijstand is in principe iedere schuld een problematische schuld. Met een afloscapaciteit van 50 euro per week kun je in drie jaar maar 1800 terug betalen. Toch verstrekken gemeenten in toenemende mate leningen aan mensen in de minima vanuit de

bijzondere bijstand. Wij vinden dit een buitengewoon zorgelijke situatie. Als we schulden willen oplossen moeten we het lenen van geld niet als iets normaal zien. Zeker niet voor minima. Daarom pleiten we voor een verbod op deze leningen en verruiming van de bijzondere bijstand om deze mensen zonder lening te helpen.

5: Verbod op uithuiszettingen via het huurinstituut.

Waarom zetten we mensen die hun huur niet meer kunnen betalen uit huis? De maatschappelijke kosten zijn vaak groot en de gevolgschade voor gezinnen niet te overzien. Bovendien, als het mensen niet lukt een regeling te treffen voordat de corporatie naar de rechter gaat, dan spelen er naast financiële problemen ook vaak andere problemen. En die type problemen worden alleen maar groter en moeilijker op te lossen als mensen op straat staan. Wij pleiten er voor om het betalen van de (sociale)huur te verplichten. Dat kan bijvoorbeeld net zoals bij de zorgverzekering. Daar wordt de betaling afgedwongen via het zorginstituut. Dit is ook geen ideale regeling, maar een beter dan middel uithuiszettingen.

6: Herstel geleden schade volledig.

Alle overheidsdiensten maken fouten. Burgers krijgen boetes en maatregelen opgelegd die achteraf niet terecht blijken te zijn, de beslagvrije voet wordt nog steeds geschonden en er worden soms toeslagen en uitkeringen niet of te laag vastgesteld. Nu kunnen deze fouten vaak wel hersteld worden, maar dit duurt over het algemeen lang. Te lang. Kwetsbare burgers steken zich juist in deze periodes in de schulden. Ze betalen hun huur niet meer, of de zorgverzekering, of kopen op krediet. De schade die dit op levert, de deurwaarderskosten van de woningcorporatie bijvoorbeeld, vergoed de overheid niet. Wij pleiten voor een regeling waarin de geleden financiële schade in deze periodes wel vergoed kunnen worden. En voor een regeling waarbij mensen inkomensondersteuning kunnen aanvragen als ze in beroep gaan op een mogelijk foute beslissing van een overheidsinstelling. Daarmee stoppen we naar onze inschatting de schulden carrière van veel mensen die door fouten van de overheid in de problemen komen.

7: Ga omgekeerd minnelijk regelen.

Maak schuldeisers gezamenlijk verantwoordelijk voor het oplossen van de schuldenproblematiek. Totdat mensen zichzelf melden bij de gemeente (met gem 40.000 schuld) concurreren alle schuldeisers (ook de overheid) om hun deel van de schuld terug te krijgen. Dit is buitengewoon disfunctioneel. Burgers vullen onder druk het ene gat met het andere. Verplicht schuldeisers om het aantal 'concurrerende' schuldeisers uit te vragen voordat ze een betalingsregeling, incassotraject of beslaglegging starten. Dit kan via de schuldenaar zelf of via BKR. Als er meer dan vijf schuldeisers zijn, moeten de eisers gezamenlijk een voorstel doen aan de schuldenaar. Een alternatief voor de verplichting is om als overheidsinstellingen en vaste lastenpartners (zorg, huur, water/gas/elektriciteit) vast te starten met het principe van omgekeerd minnelijk regelen.

8: Straf op maat, kijk naar de gevolgschade.

Boetes voor fraude zijn voor iedereen even hoog, ongeacht het inkomen. Voor mensen die genoeg kunnen verdienen is een boete een boete. Voor mensen die dit niet kunnen is het een zware straf. Zo zijn er gezinnen die door verzuim van de inlichtingenplicht een niet-saneerbare boete hebben die ze onmogelijk in tien jaar terug kunnen betalen. De consequentie daarvan is dat ze tien jaar lang op de beslagvrije voet in armoede moeten leven. Met hun kinderen. Ongeacht hoe hard ze hun best doen om zich er uit te werken. Het gebrek aan perspectief en de dagelijkse stress die dit met zich meebrengt leidt dan snel tot ongezonde situaties voor ouders en kinderen.

Harry Kruijer & Eelke Blokker
*Oprichters en Actieonderzoekers bij
Instituut voor Publieke Waarden en Sociaal Hospitaal*

